

El simposi “Espanya contra Catalunya: una mirada històrica (1714-2014)” va analitzar les repressions institucional, econòmica, social i cultural i lingüística que l'estat ha practicat sobre Catalunya, el País Valencià i les Illes després de la guerra de Successió, a més de l'exili provocat per successius conflictes.

La història de l'Espanya anticatalana

La polseguera mediàtica aixecada al centre peninsular pel títol del simposi Espanya contra Catalunya només va concentrar l'atenció dels mitjans el matí que s'inaugurava el congrés. Les sessions acadèmiques de la tarda d'aquell dijous ja no atraïen l'atenció de canals

de televisió que mai abans no havien trepitjat el terra de l'Institut d'Estudis Catalans, institució que acollia la trobada organitzada pel Centre d'Història Contemporània de Catalunya. Ni tan sols la presència de l'ex-conseller, exportaveu i ex-diputat del PSC Joaquim Nadal, amb una conferència de títol

tan sucós com “El cadastre, l'arrendada de l'espòli econòmic: segle XVIII”, va fer tornar una onada mediàtica que, en aquell moment, ja es dirigia enfurismada a trencar contra les roques de la pregunta i la data de la consulta. I es van perdre perles del Nadal historiador, que recordava que el cadastre –un impost nou instaurat després de la guerra de Successió, el 1715, i afegit als que ja es pagaven abans– va multiplicar per set i mig la pressió fiscal sobre els catalans, i parlava de la Catalunya ocupada: “Més endavant, com el cadastre havia funcionat als territoris ocupats, el Marqués de Ensenada va intentar aplicar-ho a Castella i no se'n va sortir.”

D'esquerra a dreta: l'historiador **Jaume Sobrequés**; **Joandomènec Ros**, president del IEC; **Francesc Homs**, conseller de Presidència i **Jordi Vilajoana**.

L'organitzador de les jornades, que es van celebrar del 12 al 14 de desembre, era el director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, Jaume Sobrequés. En declaracions a EL TEMPS, Sobrequés va opinar que es tracta "d'un simposi científic i acadèmic, però els enemics de Catalunya, interns i externs, ho aprofiten per atacar el procés sobiranista, el de la consulta i el mateix govern que l'impulsa". Per a Sobrequés, la polèmica, "l'han creada exclusivament els que l'han fomentada".

Respecte a les acusacions d'incitació a l'odi que s'han formulat a propòsit del títol, Sobrequés es ratifica en la seva validesa: "És un simposi acadèmic i científic amb una vintena d'especialistes que vol fer conèixer una realitat objectiva com és l'animadversió d'Espanya contra Catalunya al llarg de tres-cents anys, i quan diem Espanya volem dir governs de totes les tendències –de dreta i d'esquerra–, règims de totes les tendències –monarquies, repúbliques o dictadures– i mitjans de comunicació –també de diverses tendències: per això diem Espanya i això no és objecte de discussió. Allò que analitza el Congrés és el grau d'intensitat que ha tingut aquesta animadversió. L'Espanya del títol és deliberat i jo, que sóc l'únic responsable, em ratifico en aquest títol".

El conflicte. El simposi va començar amb una lliçó inaugural –didàctica i erudita alhora– de l'historiador Josep Fontana, sota el títol "Espanya i Catalunya, tres-cents anys de conflicte polític". La victòria borbònica a la guerra de Successió marcà el començament d'aquest conflicte tricentenari i tingué conseqüències nefastes, segons Fontana: "La més gran de les pèrdues que va sofrir Catalunya com a conseqüència de la derrota de 1714 va ser, en la meua opinió, la d'un projecte polític que, en el transcurs de més de quatre-cents anys, des de les Corts de 1283 fins a les de 1706, havia elaborat un sistema de govern representatiu que, amb la democratització que havia culminat a les Corts de 1702 i 1706, figurava entre els més avançats i democràtics d'Europa, com ho reconeixeria el mateix Felip V, que va justificar la seva voluntat de destru-

ir-lo amb l'argument que els catalans, després del que havien aconseguit en les darreres Corts, tenien més llibertats que els anglesos amb el seu govern parlamentari".

Per al prestigiós historiador, a pesar de l'enfrontament amb Castella, des de Catalunya sempre van sortir iniciatives per bastir un estat on els catalans se sentissin còmodes però cap no ha funcionat: "Des de la segona meitat del segle XVIII, aviat farà 250 anys, les nostres classes dirigents es van apuntar al projecte de construir solidàriament una nació espanyola. L'esforç no va funcionar, perquè va topat amb la voluntat intolerant de reduir-ho a la simple i directa absorció d'una societat que havia crescut de manera diferent i que tenia una cultura distinta. I en dir 'cultura' no em refereixo solament als vessants acadèmic i literari, ni tan sols a la llengua, sinó a formes de vida, producte conjunt d'un dret civil i d'una evolució històrica propis, que es traduïen finalment en diferències en les institucions privades, en les relacions familiars, en els costums, en els hàbits de la festa i de l'oci...".

Fontana va insistir en una idea que fa uns mesos ja defensava en una llarga entrevista a EL TEMPS (Vegeu EL TEMPS, 1.519), la d'un sentiment col·lectiu de defensa de la identitat catalana: "Hi ha un aspecte concret que voldria destacar al final d'aquest breu resum d'una llarga trajectòria, i és que tot el que he volgut explicar, la continuïtat d'aquests tres-cents anys d'història, no es pot entendre si s'oblida que, per sota dels esdeveniments, i donant sentit a la seva trajectòria, circula un corrent poderós i profund de consciència col·lectiva que ens ha permès preservar la identitat i la llengua contra tots els intents de negar-les. Un corrent que de vegades pot semblar

**Joaquim Nadal:
"Com el cadastre
havia funcionat als
territoris ocupats,
van voler estendre'l
a Castella"**

ocult, però que surt a la llum cada cop que cal enfrontar-se a un entrebanc". És aquí on rau la impossibilitat per part d'Espanya d'assimilar Catalunya tot i haver-ho intentat per mitjans molt diversos: "És aquesta mena de consciència, que ha sobreviscut durant 300 anys, i que podria perdurar 300 més, si calia, el que ajuda a explicar aquell tret tan característic de la nostra història que és la freqüència de les manifestacions espontànies d'afirmació de la nostra personalitat col·lectiva que tan-tes vegades han servit de resposta als atacs i a les tergiversacions".

L'espoli. L'espoli fiscal es va analitzar des d'una perspectiva històrica des del segle XVIII, amb l'esmentada ponència de Joaquim Nadal, fins avui, amb sengles conferències de l'historiador de la banca i l'empresa Francesc Cabana ("L'economia catalana i el cost de les desigualtats espanyoles: segle XX") i de la catedràtica d'hisenda pública de la Universitat de Barcelona, Núria Bosch, que va interpretar les dades més recents. Bosch va definir i descriure l'espoli fiscal abans d'interpretar-lo: "El saldo de la balança fiscal de Catalunya amb l'administració central és el reflex de l'aportació anual que fa Catalunya a la resta de l'Estat i que no té retorn, ja que és la diferència entre la despesa que el sector públic central realitza a Catalunya i el volum d'ingressos detrets d'aquest territori que van a parar a les arques estatals. Les últimes estimacions corresponents al 2010 ens diuen, segons el mètode de càlcul del flux monetari, que aquesta aportació (dèficit fiscal) és de 16.542 milions (8,5% del PIB)".

Segons l'economista, aquest dèficit fiscal ha crescut al llarg del temps: "En termes d'euros constants, si el 1986 l'aportació per català/any era de 1.092 euros, l'any 2010 havia crescut fins a 2.260. Així mateix, en el període 1986-1999 el dèficit fiscal va ser d'una mitjana del 7,9% del PIB i en entre el 2000 i el 2010, del 9,0% del PIB".

Bosch va afirmar que el 35 per cent d'aquest dèficit fiscal "està causat pel mal sistema de finançament de la Generalitat" i va comparar el seu pes sobre el PIB –l'esmentat 9%, el 2010– amb els dèficits fiscals d'altres territoris o estats federats: "El dèficit

“El dèficit fiscal de Catalunya és del 9% del PIB. El de Massachussets, el 2% i el d’Ontario, el 4%”

fiscal de Catalunya és molt més alt que en altres territoris amb una riquesa relativa semblant amb què ens podem comparar. Així, per exemple, Massachusetts té un dèficit fiscal de poc més del 2% del PIB. El mateix passa amb Ontario. Un altre cas és el de Flandes amb un dèficit fiscal al voltant del 4% del PIB”.

L’espoli també el va tractar l’historiador Francesc Roca en la seua ponència sobre “La falsificació de la història”, recordant que, al segle XVI, Cristòfor Despuig ja es queixava que els castellans robaven els catalans als *Col·loquis de la Insigne Ciutat de Tortosa*. L’aportació més punyent de Roca va ser la revisió de l’obra *Spanien gegen Spanien* que l’austríac Anton Sieberer va escriure als anys trenta i va ser publicada en alemany, primer, a Viena; en francès, el 1936, amb el títol de *L’Espagne contre l’Espagne*, i en castellà, el 1944, com *España frente a Cataluña* –editada per espanyols exiliats a Mèxic. Segons Roca, la mirada descontaminada de Sieberer als anys trenta ja destaca un espoli fiscal considerable de Catalunya.

L’exili i la humiliació. En el capítol de l’exili, que va centrar les sessions de dissabte, Agustí Alcoberro, director del Museu d’Història de Catalunya, va considerar que la guerra de Successió va ser la primera guerra civil espanyola i va provocar el primer gran exili polític, “de 25.000 a 30.000 persones entre catalans, valencians, aragonesos i castellans austriacistes” i que “la meitat aproximadament devien ser catalans”. Aquell primer exili no només va dur molts catalans als antics regnes de Sicília o Nàpols sinó que també va generar colònies de catalans en altres indrets d’Europa, com la Nova Barcelona del Banat de Temesvar (a l’actual Sèrbia). Igualment,

L’historiador Josep Fontana, a la lliçó inaugural del Simposi: Felip V pensava que “els catalans, a les darreres Corts havien aconseguit més llibertat que els anglesos”.

aquell primer exili polític va demostrar –com després l’exili causat per la Guerra Civil– que els catalans que havien hagut de marxar intentaríen defensar la seva causa i capgirar el nou ordre establert al seu país: “Com després va passar a la Segona Guerra Mundial, a la Guerra de la Quàdruple Aliança els exiliats catalans –com el Carrasclat– intentaríen participar pensant que una nova conjuntura europea podria modificar l’*statu quo* a Catalunya”.

El simposi Espanya contra Catalunya es clausuraria dissabte amb una lliçó de cloenda del sociòleg Salvador Cardús: “La humiliació com a desencadenant de l’eclosió independentista”. Cardús va explicar a EL TEMPS que miraria d’ex-

plicar “per què s’ha produït aquest clic que fa que, a partir de 2008 o 2009, hi hagi un canvi sobtat, molt sobtat i molt ràpid en l’expectativa d’una Catalunya independent”. Per a respondre aquest fenomen, Cardús recorre a una línia de treball acadèmic d’una professora de la Universitat d’Oslo “que suggereix que el gran mecanisme de desencadenament de protestes és el de la humiliació lligat a la consciència de la igualtat de drets: això passa tant en processos d’alliberament de la dona com en les primaveres àrabs i és un model d’anàlisi que també encaixa prou bé en el cas de Catalunya”.

Àlex Milian